

samenwerking onderwijs

Jong, lerend en inspirerend

Werken met stagiair(e)s in de gevangenissen maakt deel uit van onze maatschappelijke opdracht. We vinden het belangrijk om jonge mensen de kans te geven om -in het kader van hun opleiding- ervaring op te doen in werken met gedetineerden en om de gevangeniscontext te leren kennen. Tegelijkertijd vormen ze de verbinding voor gedetineerden met de samenleving. We kunnen lang niet tegemoetkomen aan elke vraag naar een stageplek. Maar dat het ongetwijfeld een win-win is voor onze organisatie, onze medewerkers, de stagiair(e), de onderwijsinstelling en het wetenschappelijk onderzoek - dat bewijst het parcours van Marie-Lou Libbrecht.

Even terug in de tijd Marie-Lou, hoe en wanneer ben je bij ons terechtgekomen en wat heb je dan precies gedaan?

Marie-Lou: Ik ben in 2019 met jullie in contact gekomen. Ik was altijd al geïnteresseerd in het forensisch sociaal werk. Ik deed tijdens mijn opleiding aan de Universiteit Gent stages hier in België en in Zuid-Afrika rond dit onderwerp. In mijn laatste masterjaar was het uiteraard de bedoeling dat ik een thesis zou uitwerken. Er was een lijst met verschillende thesisonderwerpen, maar er was niet echt iets waar ik enorm voor gemotiveerd was en mij volledig voor wou smijten. Ik vond het jammer dat er geen enkel onderwerp was dat inging op dat forensische luik. Gelukkig was het ook toegelaten om een eigen onderwerp voor te stellen op voorwaarde dat

het voldoende gemotiveerd was en haalbaar was om uit te voeren. Omdat ik graag sport en ook in het secundair onderwijs sportwetenschappen studeerde, wou ik graag mijn interesses 'forensisch sociaal werk' en 'sport' in een thesis aan elkaar koppelen. Dat bracht de bal aan het rollen. Ik weet nog dat ik toen in de gevangenis van Gent op gesprek mocht komen bij Heather (*sport- en cultuurfunctionaris De Rode Antraciet*). We wisselden ideeën uit en bespraken ook de verdere aanpak. Met de hulp van Heather kon ik data verzamelen door met gedetineerden in gesprek te gaan en werd het mogelijk om een masterproef rond 'sport als aandachtspunt in de nazorg voor (ex-)gedetineerden' uit te werken.

Wist je al vlug dat in je masterproef eigenlijk best veel inhoud zat om een doctoraat te schrijven?

Marie-Lou: Zelf had ik nooit eerder aan een doctoraat gedacht, tot het moment dat Rudi (*Roose - voorzitter van de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek aan de UGent*), mijn huidige promotor, de vraag stelde om een aanvraag in te dienen bij het FWO (*Fonds Wetenschappelijk Onderzoek*). Ik merkte tijdens het uitwerken van mijn masterproef wel al heel snel op dat er veel te weinig onderzoek gebeurt binnen gevangenissen in het algemeen en meer specifiek vanuit het sociaal werk. Bijkomend wordt sport in of na detentie dikwijls als een bijzaak gezien, terwijl ikzelf sport in mijn leven echt niet zou kunnen missen. Ik

“
In samenwerking met De Rode Antraciet doe ik onderzoek in vijf verschillende gevangenissen waar vijf verschillende sportprojecten lopende zijn of in de nabije toekomst uitgerold worden.

merkte ook op dat vrienden en familieleden dikwijls een vertekend beeld hebben van gedetineerden en de context van een gevangenis. Ik voelde dus wel altijd al de drang om hier mee aan de slag te gaan. Na mijn masterproef schreef ik een artikel voor EOS Wetenschap, om de bredere samenleving op een laagdrempelige manier te introduceren in dit thema.

Wat wil je precies onderzoeken in je doctoraat, welke methodes hanteer je daarbij en hoe verloopt het tot nog toe?

Marie-Lou: Mijn hoofdonderzoeksvraag gaat in op wat de betekenis is van sport voor de sociale re-integratie van (ex-)gedetineerden. Vanuit het sociaal werk en meer specifiek vanuit de *capability approach** als lens, vatten we de term re-integratie breed op, stellen we de gedetineerden centraal en luisteren we naar hun verhaal. In huidig onderzoek gebeurt dit veel te weinig. In samenwerking met De Rode Antraciet doe ik onderzoek in vijf verschillende gevangenissen waar vijf verschillende sportprojecten lopende zijn of in de nabije toekomst uitgerold worden. Ik doe participatieve observaties, dat wil zeggen dat ik letterlijk mee participeer met de gedetineerden in de sportprojecten. Op die manier krijg ik breed zicht op de context van de gevangenis en het volledige sportproject, alsook de deelnemers. Vervolgens voer ik ook interviews uit met gedetineerden die participeren in het sportproject en in één specifieke case ook met ex-gedetineerden die ik intensief opvolg na vrijlating.

“
Het feit dat Marie-Lou een prestigieuze doctoraatsbeurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen kon verwerven, bewijst dat het om fundamenteel interessant onderzoek gaat én dat Marie-Lou er de geschikte onderzoeker voor is.

De bedoeling is om antwoord te bieden op bovenstaande vraagstelling door een *realistic evaluation*** uit te voeren. Hiermee trachten we de onderliggende mechanismen aan te tonen die bepalen waarom een sportproject al dan niet werkt, voor wie en in welke context en dit door dus het perspectief van gedetineerden voorop te stellen. Binnen deze *realistic evaluation* wordt ook het perspectief van functionarissen van De Rode Antraciet, van penitentiair beambten, leden van de PSD, directieleden en beleidsactoren bevraagd om zo tot een breed CMO-model te komen. Dit is een model waar de context, mechanismen en uitkomsten van de sportprojecten aan bod komen.

Een doctoraat uitvoeren is af en toe wel een zoektocht, maar al bij al loopt het eigenlijk heel goed. Ik ben nog steeds enorm gemotiveerd en doe het fantastisch graag. Het is uitdagend, maar daar hou ik juist wel van! Daarnaast ben ik ook omringd door mensen van mijn vakgroep en van De Rode Antraciet die mij altijd willen helpen waar mogelijk. Het geeft mij heel veel voldoening en ook van de gedetineerden zelf krijg ik heel veel aanmoediging en respect.

Kan je al even een tip van de sluier lichten van wat er de komende jaren nog aankomt?

Marie-Lou: Afgelopen jaar vertoefde ik vaak in de gevangenis van Hasselt. Tijdens de zomer ging ik ook geregeld eens naar Oudenaarde. De komende jaren zal ik nog in de gevangenissen van Beveren, Antwerpen

en mogelijk ook in Haren aanwezig zijn. Uiteraard staat er naast veldonderzoek ook nog heel wat schrijfwerk op de planning. Geregeld zijn er seminaries of congressen waar ik presentaties geef en in contact kom met andere onderzoekers wat leidt tot boeiende feedbackmomenten.

Een vraag voor Prof. Dr. Pascal Delheye (promotor van het doctoraat en titularis van de UGent-Leerstool Frans Verheeke) en Prof. Dr. Rudi Roose (voorzitter van de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek aan de UGent): Hoe belangrijk is dit wetenschappelijk onderzoek? En wat is voor jullie nu al duidelijk?

Prof. Dr. Rudi Roose: Het bestaande onderzoek vertrekt vaak vanuit een controleperspectief, waarbij re-integratie gezien wordt als non-recidive. Het risico bestaat dat daarbij de zingeving van mensen in detentie zelf en hun invulling van een zinvol leven over het hoofd wordt gezien. In dit onderzoek zetten we daar expliciet op in. Het is nu reeds duidelijk dat dit geen evidentie is, maar dat hier wel duidelijk nood aan is, gezien er nieuwe betekenissen aan sportactiviteiten kunnen worden gegeven. Sport kan bijvoorbeeld ‘doen dromen’... Net dit durven en mogen dromen, in een negatieve context als een gevangenis, is een belangrijke voorwaarde voor een zinvol leven.

Prof. Dr. Pascal Delheye: Belangrijk is ook dat dit onderzoek doorheen de spreekwoordelijke hokjes breekt. Het doctoraatsonderzoek is transdisciplinair van insteek: het bevindt zich op het wetenschappelijke kruispunt van disciplines als Sociaal Werk, Criminologie, Sportwetenschappen, Sociale en Politieke Wetenschappen... Het is ook niet zomaar een onderzoekje. Het feit dat Marie-Lou een prestigieuze doctoraatsbeurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen kon verwerven, bewijst dat het om fundamenteel interessant onderzoek gaat én dat Marie-Lou er de geschikte onderzoeker voor is. Ze heeft trouwens niet alleen de juiste skills en onderzoekscompetenties, maar is ook oprecht bekommerd om het humane perspectief van personen in detentie. Bovendien connecteert ze het onderzoek ook transnationaal. Zo heeft ze al een bijzonder boeiend onderzoeksverblijf aan de Royal Holloway University of London achter de rug.

Een slotvraag voor jou Marie-Lou: wat heb jij vooral geleerd de jongste jaren?

Marie-Lou: Ik ben mij nu pas bewust hoe belangrijk het is om je als onderzoeker onder te dompelen in je onderzoekssetting. Ik loop geregeld rond in de gevangenissen, snuif er de 'sfeer' op en integreer de gang van zaken in mijn onderzoek. Ik leerde hierdoor dat er veel verschillen zijn binnen de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel, ondanks het feit dat ze dezelfde decreten, wetten en strategische plannen zouden moeten toepassen. Daarnaast ontdekte ik

“
Ik ben mij nu pas bewust hoe belangrijk het is om je als onderzoeker onder te dompelen in je onderzoekssetting. Ik loop geregeld rond in de gevangenissen, snuif er de 'sfeer' op en integreer de gang van zaken in mijn onderzoek.

dat je als onderzoeker wel degelijk heel wat impact hebt op het leven van mensen en dat je je daar altijd bewust van moet zijn. Een interview uitvoeren is niet jij die als onderzoeker gewoonweg enkele vragen stelt, je zet mensen soms echt aan het denken, ze beginnen te reflecteren over de vragen die jij hen stelt, wat opnieuw tot nieuwe inzichten of acties bij henzelf kan leiden.

*De Capability Approach verbindt individuele vermogens van mensen met de noodzaak van collectieve en publieke hulpbronnen. De benadering biedt houvast voor een kritische dialoog over wat een 'goed leven' betekent.

**De realistic evaluation richt zich op de aanwezige context en de onderliggende mechanismen en probeert te verklaren waarom een complexe interventie werkt (of juist niet).